

„EDINOST“
 Izhaja po trikrat na teden v šestih iz-
 danjih ob **torških, četrških**
in sobotah. Zjutranje izdanje iz-
 haja ob 6. uri zjutraj, večerno pa ob 7.
 uri večer. — Obojno izdanje stane:
 za en mesec . . . 2.00, za dva . . . 4.00
 za tri . . . 6.00, za štiri . . . 8.00
 za pet . . . 10.00, za šest . . . 12.00
 Na naročbo brez priloge naročnine se
 ne jemlje ozir.
 Posamične številke se dobivajo v pro-
 dajalnicah tobaka v Trstu po 2 nč.,
 v Gorici po 3 nč. Sobotno večerno
 izdanje v Trstu 3 nč., v Gorici 4 nč.

EDINOST

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorje.

Oglašajo se računi po tarifi v petiti; za
 naslove z debelimi črkami se plačuje
 prostor, kolikor obsega zlatih vrstic.
 Poslana osmrtnice in javnozahvale, do-
 mači oglasi itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništvu:
 ulica Caserma št. 13. Vsako pismo mora
 biti frankovano, kor nefrankovano se ne
 sprejema. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnino, reklamacije in oglašje spro-
 jema **upravništvo** ulica Caserma 13.
 Odprto reklamacije so proste poštnine.

„V edinosti je moč!“

Državni prevrat v Srbiji.

Vse to poslednje dni smo gojili slutnjo, da nam prihodnji dnevi utegnejo prineseti usodepolnih in v svojih posledicah nepreračunljivih vestij in nesrečne kraljevine Srbije. Ni se še prav posušilo črnilo, s katerim smo bili napisali dotično vest, že nam je prinesel brzojav vest, da je kralj Aleksander suspendiral ustavo, uadomeštvil jo s ustavo iz leta 1869. — naša slutnja se je torej obistinila popred, nego smo pričakovali mi sami.

Državna kriza na Srbakem postala je akutna. Kako se reši ta kriza? Istim potom, kakor je nastala: lokavost in nasilstvo razkralja Milana je pritrilo do krize in rešiti se bode morala le potom nasilstva. Mi vsaj si ne moremo misliti rešitve po drugi poti, nego po poti nasilstva.

Tako sodi vse svet in tudi sedanji ob-
 lastneši srbski se ne morejo varati o pravi
 nravi sedanje krize. Jasno jim mora biti pred
 očmi, kdo stoji na tej, kdo na oni strani. Ako
 bi smeli govoriti le o boju krone proti jedni
 sami protidržavni stranki, potem stvar ne
 bi bila toliko resnoba; toda sedanji boj na
 Srbakem je boj na življenje in smrt med di-
 nastijo in — ogromno večino naroda. Tu di-
 nastija, tam narod — v tem nasprotstvu je
 izražena vsa teža sedanje krize na Srbakem.
 Na koga se avari, koga poruši ta teža? Ni
 težko ugibati.

Kamenoga bi moralo biti srce, katero ne
 bi v tem trenutku iskreno pomilovalo nadar-
 jenega, na vseh teh homatijah gotovo nedolž-
 noga — a premiladega kralja Aleksan-
 dra. Da, premilad je ta sedanji vladar Srbski
 — to je njegova glavna pogreška in utegne
 postati tudi njegova nesreča. Razkralj Milan
 je sedaj gotovo najvplivnejša oseba na Srb-
 skem, a njegova moč ima v prvi vrsti svoj
 vir v mladosti sina mu in kralja Aleksandra.

Mladi kralj Aleksander je v grozni si-
 tuaciji: pri njem se križata otroško čustvo-
 vanje in vladarska dolžnost. Kakor je lepo
 pri sinu, ako spoštuje svojega očeta — naj
 je ta poslednji še tak ali tak —, tako po-
 gubno je pri vladarju, ako nima dovolj raz-
 sodnosti, samostojnosti in energije, da bi se
 odločno uprli pogubnemu vplivu — svojega
 očeta. Temu pa se ni čuditi s osirom na
 mladost kralja Aleksandra na jedni strani, in
 poznano zgornost in premetenost Milanovo
 na drugi strani.

Vpliv Milanov, izvirajoč iz mladosti in
 neiskutenosti kralja Aleksandra, je dotiral
 razmere v kraljevini Srbaki do tja, kjer so,
 — kraj propada.

Vasemu svetu je v spominu, kako je kralj
 Milan prodal svoja kraljevska in državljans-
 ka prava — kako je srbska skupščina pri-
 volila v voliko državno žrtve, da se le iznebi

tega človeka. Kako se je motila! Innebila se
 ga je pač, a le za tako dolgo, dokler mu ni
 v Parizu pošel drobiš. Ko pa so mu pošla
 sredstva, jel je zopet obračati svoje oči v
 Srbijo in slednjič se je povrnil ne smeneč
 se za skupno pogodbo in dano besedo.

S povrnitvijo razkralja Milana prišel se
 je očitno boj proti radikalni stranki, katere
 ni hotela nič čuti o rasnih „potrebah“ Mila-
 novih. Istrgali so radikale vladu iz rok ne
 smenivši se, da je ogromna večina v skup-
 ščini radikalna. To je bil prvi korak. Drugi
 korak je bil ta, da so se nepostavno vrniv-
 šemu se Milanu kraljevim ukazom in brez
 dovoljenja skupščine vrnilo vse „pravice“. S
 tem korakom je bila faktično še odpravljena
 ustava, kajti prezrli so pri tem ostenativno
 narodni zastop, kateri jedini je imel
 pravico dovoliti Milanu povr-
 nitve v Srbijo. Se skupščino je Milan
 sklenil prejšnjo „kupčijo“, se skupščino bi
 se bil moral zopet pogajati, ako je želel, da
 se „kupčija“ razveljavi. Pred vsem pa
 bi moral državi povriniti novce, sprejete za prodano državljanstvo.

Že čut dostojnosti zahteval bi bil od
 Milana, da tako stori. Ako je želel povr-
 niti se v domovino, velevala mu je že čast kot
 kraljev oče, da odstrani najprej zapreke, ki
 so bile na potu njegovi povrnitvi, ali s dru-
 gimi besedami: obratunati bi bil moral z
 narodnim zastopom. On pa je prezrl narodni
 zastop in zato ima njegova povrnitev na sebi
 vse znake protustavnega nasilstva. To na-
 silstvo je kmalu porodilo strupen sad: mladi
 kralj Aleksander je zašel v navskrižje z naj-
 višjim sodiščem. Pokoreč se avtoriteti očetovi
 izdal je bil tisti glasoviti ukaz, s katerim se
 Milan prisnava članom kraljeve hiše — naj-
 višje sodišče pa je izreklo, da je kraljevi
 ukaz neveljaven. Ta razsodba je bila
 silen moralen udarec ugledu krone; ta raz-
 sodba je pretresla vsa podlaga dinastije Obre-
 novičev.

Se svojim nepremišljenim „ukazom“ je
 mladi kralj podrl vse mostove, kateri bi bili
 utegnili eventualno privedi do sporazumljenja
 z narodom: sedaj mu ni druge poti, nego z
 bajoneti dušiti javno menenje. To pot je tudi
 res nastopil mladi kralj, kakor nam je spo-
 rodil včeraj brzojav. Kralj je razveljavil ustavo,
 vzel je narodu pristojajočo mu ustavno prava.
 In kaj sedaj? To je veliko vprašanje, koje
 je čitati na ustnicah vsega sveta. Kaj potem,
 ako se narod odloči za to, da postavi silo
 proti sili? Sedaj gromi in sa bliska doli v
 Srbiji, kaj potem, ako začne tudi toča padati?

Ta tretji znameniti korak izra kratko
 dobe Milanovega vladanja znači morda po-
 slednji čin v tej voliki žaloigri.

Nikakor pa se ne smemo čuditi, da je
 tako prišlo. Bivši kralj Milan je od prvega

začetka tiral protinarodno politiko, iskal je
 trdovratno vez in prijatelj tam, kjer bi po
 narodni tradiciji moral iskati le nasprotnike.
 To se maščuje. In ker hoče mladi kralj Mi-
 lan — dasi ne po svoji krivdi — nadaljevati
 politiko, ker išče zaslonbe pri raznih koristo-
 lovih med svojimi podaniki, mesto da bi jo
 iskal pri narodu, maščevalo se bode tudi
 to nad njim.

Vsakako pa stojimo na pragu važnih
 dogodkov doli na balkanskem polotoku.

Politiške vesti.

Državni zbor. (Poslanska zbornica.) V
 seji dne 21. t. m. se je nadaljevala razprava
 o proračunu ministerstva za poljedelstvo. Tr-
 govinski minister grof Wurmbandt je posebno
 poudarjal lepe vspehe poštne hranilnice. Hra-
 nilni promet se je povišal v zadnjem deset-
 letju od 7,800.000 glđ. na 28,700.000. Bla-
 gujnične zaloge poštne-hranilnega urada zna-
 šajo sedaj 33,700.000 goldinarjev. Še bolj se
 je pomnožil čekni promet; v letu 1884. je
 znašal 46 milijonov, danes znaša 1255 mili-
 jonov; dearing promet je narasel od 3 na
 828 milijonov.

Ker se je bil gospod minister v svojem
 govoru iz prejšnje seje nepovoljno izjavil o
 delovanju obrtnega odseka in je ta njega
 izjava občno razburila člane tega odseka, da
 se je bilo celó bati resnega spora, čutil se
 je g. minister primoranega nekoliko popraviti
 svojo prejšnjo izjavo, češ, da ni mislil niko-
 gar žaliti. S tem je poravnal vihar v ko-
 zarcu vode.

Grofu Wurmbrandtu je sledil poslanec
 Vušaty. Govornik se je pritoževal, da poštni
 uradi padajo česka krajevna imena ter da ne
 spoštujejo narodno enakopravnosti. Grajal
 je v ostrih besedah postopanje sedanje vlade,
 katere noče poznati českega vprašanja. Ome-
 njal je posebno, da vlada ni predložila v
 najvišje potrjenje izvolitev poslanca Nickel-
 felda predsednikom deželnega kulturnega
 sveta. Predsednik je parkrat opominjal gu-
 vernika, da naj ostane pri stvari, slednjič mu
 je odtegnil besedo. Zbornica je seveda pri
 sledivšem glasovanju pritrdila ukrepu pred-
 sednika.

Nemci si znajo pomagati. Oficijsna
 peresa poslala so te dni v svet zatrdilo, da
 sopeno otvorene gimnazije v Kranji ni v
 nikaki zvezi s vprašanjem slovenskih paralelk
 v Celju. Po tem sodijo nemški listi, da gim-
 nazij v Kranji ni smeti počevati kot nekako
 odškodnino za neizpolnjenje slovenskih zahtev
 glede omenjenih paralelk. Ker se vlad tega
 boje, da bi v Celju vendar utegnulo priti do
 slovenskih paralelk, zleza so nemška glasila
 z novim predlogom na dan, po katerem bi ti
 ljubeznjivi Nemci po osnutju slovenskih pa-

ralelk na celjskem gimnaziju bili le — na
 velikanskem dobičku. Graška „Tagespost“
 predlaga namreč, da naj bi se v slučaju
 osnutja slovenskih paralelk v Celju, tam osno-
 val še jeden nemški gimnazij in
 jedna spodnja realka. — Ti pa
 znajo, to se jim mora pripoznati! Z osnut-
 jem slovenskih paralelk ne bi bili oni — to
 je jasno — čisto nič na škodi, kajti nemški
 razredi ostanejo kakor so bili do sedaj. Po
 tem predlogu bi jim ostali nemški razredi na
 sedanjem gimnaziju, pridobili še jeden gim-
 nazij in jedno spodnjo realko in vso to v
 odškodnino za to, da se je Slovencev pode-
 lila mrvica pravice, ne da bi se dotaknili
 nemške posesti. In potem še kriče o pože-
 nosti Slovencev!

Hrvatski poslanci v Budimpešti. No
 čut jeze, ampak čut a rama nas je pretresel
 in rudečica nam je zalila obraz, ko smo zbok
 svoje častnikarske dolžnosti bili prisiljeni čit-
 ati o kleeplazenju poslancev iz večine hr-
 vatskega sabora — v Budimpešti. Kakor da
 visi posebno prokletstvo nad temi nesrečnimi
 slovenskimi plumeni, vidimo, kako na vseh
 straneh nevredni, žal, da uplivni sinovi naše
 krvi poljubljajo šibo, katere jih tepe — par-
 don, ne njih, pač pa njihov rod. Gospodje iz
 „narodne stranke“ hrvatske so morali pač v
 svoji glavi in v svojem srcu zatreti vse
 spomine na sijajno zgodovino naroda hrvat-
 skega, poteptati so morali vse slavne tradi-
 cije, predno so šli v Budimpešto delat sramoto
 hrvatskemu imenu. In ako še pomislimo, da
 so si izbrali za svoje malodavno potovanje
 uprav oni dan, ko je narod hrvatski slavil
 spomin svojega bana Jelčića, onega
 Jelčića, ki je vodil hrvatske junake proti
 madjarskim upornikom, da so šli v Budim-
 pešto v istem trenutku, ko se vrši škanda-
 lozna razprava proti Romunom in se ves
 svet zgraža nad madjarskim nasilstvom —,
 ako pomislimo vse to, moramo pač pomilo-
 vati narod hrvatski na njegovih zastopnikih.
 Nočemo opisovati vseh nizkopoklanjanj „hr-
 vatskih“ poslancev v Budimpešti, zamolčati
 pa ne smemo nikakor, da je predsednik hr-
 vatskega sabora Gjurgjević nazdravljaj
 istemu ministru Wekerlu, za katerega
 padeč je av. Oče daroval av. mašo. Gospodje poslanci so ranili torej se svojim
 potovanjem verski in narodni čut svojega
 rodu.

Avstro-ruska trgovinska pogodba.
 Z Dunaja poročajo, da pride avstro-ruska
 trgovinska pogodba še tekom tega tedna pred
 državni zbor. Pogodbo sta bila podpisala v
 Peterburgu ruski minister Giera in avstrij-
 ski odposlanec grof Wolkenstein.

Srbija. Poročila iz Belegrada javljajo,
 da je protidržavni gibanje v kraljestvu
 razcepljeno na dve stranki. Jedna hoče po-

— Dobro — — deje ban, ali mej tem
 vstopijo Uršulini zetje.

Po mračnem klanci dirja na konji ban,
 na konji svojega sovražnika, poražen, brez
 meča, brez zastave. V klanci žubori potok:
 Sramota!

In ban dirja naprej. Kraj pota vspne so
 temna skala kakor lev, kakor bi rogeje se
 rekla banu: Sramota!

Ban se zavije v plašč in dirja dalje.

Po dolini se pripogibajo v mesečini sre-
 brnolistnate vrbe kakor nočni duhovi in šep-
 etajo: Sramota!

A ban dirja dalje, dalje.

Toda z neba blešči vanj blede, grozni
 mesec, a v nepremičnih črtah mu čitaš: Sra-
 mota!

Sramota! Sramota! odmeva svet, a v
 banovo srce se splazi kača maščevanja.

(Dalje prih.)

PODLISTEK.

50

Kmetški upor.

Sredovinska povest šestnajstega veka.

— Spisal Avgust Šenoa. Preložil I. P. Planinski. —

Imeli smo krono, sami smo si jo strgali
 z glave, ker ni mogel vsak biti kralj. Plakal
 sem, srce mi je pokalo pri teh spominih, a
 srce mi poka tudi sedaj, sajaj recite, ali
 smo danes boljše? Smo li zaslužili, da nas
 deblo sreče in miru varuje s svojimi vojnami.
 Prijatelj sem zakonu, in če vidim, da ga kri-
 vica gazi, zavro mi kri, zarojim tudi jaz. S
 sabljo, s močjo postajajo narodi mogočni,
 slavni, a ne postanejo srečni. Ban, nadaljuje
 starec, vi ste bogat, umen, slaven, dičnega
 rodu, jeklene volje, vi ste Erdüdi, vi ste knex,
 ban — ali pozabite za hip vse to, pozabite
 nase, spomnite se, da ste sin nesrečne matere
 — Hrvatske. To pomnite in sredi krvave
 noči vas rotim jaz, siv starec, krenite na

drug pot, posabite na rodovinsko korist,
 dvignite zastavo pravice, zberite okolu sebe
 vse plemenite srca hrvatska, dokončajte strašno
 krvavo povest in vediti nas v boj za avobodo
 in srečo naše domovine. Rotim vas! reče
 starec Ambrož ganjen in prime bana za
 roko, na sivi trepalnici pa se mu zasveti
 solza. Toda Peter izmakne roko in odgovori
 hladno:

— Da, jaz sem Erdüdi, jaz sem ban!
 Le čitajte vi stare knjige, domine Ambrož,
 jaz pišem nove s sabljo, a v njih bo list,
 kjer bo potomstvo čitalo krvave črke „Osveta
 Ambrožu Gregorijancu.“

— Pišite, reče Ambrož mirno, dokon-
 čajte svojo onveto; ali vedite, prišel bo nov
 rod, vaše pero, ta junaška sablja, rjavela bo
 nad vašim pepelom, a kmetake noge gazile
 bodo vaš grob. Veličanstvo pada v prah, mo-
 gočnost mine, ali spomine devajo unuki na
 tehničco. Kdo vo, bo li odtehtal Peter ali
 Ambrož! Poslušajte me — — —

— Ne maram, brani se oholo ban, nik-

dar! Z Bogom! Na avidenje — —

— Na bojišči pravice! Bežite ban! Čas je.

Ban gre, odide po klanci na konji, Am-
 brož pa krene poč na grad.

Na gradu Sosedu zvené zlate kupice.
 Vojvode slavé zmago, vino se peni, rumeno
 vino kakor tudi kmeteka kri.

Na gradu stoji Uršula pred Dorino aliko,
 razgaljena prsa se ji silno vzdigajo, kruta
 lica ji goré.

— Dora, Dora, zakliče, hvala ti, svetnica
 moja! Vrata se odpró. Ambrož ustopi. Ur-
 šula pohiti k njemu, ponudi mu roko.

— Hvala vam, domine Ambrož, reče,
 stokratna hvala. Svoja sem. Tega dne vam nik-
 dar ne pozabim. Zahtevajte od mene, kar
 vam drago, vse storim po vaši volji.

— V resnici? pravi Ambrož resno.

— Tako mi Boga, reče žena in vzdigne
 troje prstov.

Lastnik politično društvo „Edinost“ — Izdavatelj in odgovorni urednik: Julij Mikota. — Tiska Tiskarna Dolenc v Trstu.